

UNGÁR PÉTER

Egy Atwood-vers

Margaret Atwood Magyarországon csupán a Szolgálólány meséi írójaként ismert. A feminista disztópia, amióta többvados sorozat is lett, illeszkedhet a kultúrharcaink lövészárkaiba, de ha Atwood teljes életművét nézzük, akkor már kevésbé könnyen lehet ezt megtenni. 1961 óta ír verseket és a kötet, amelyből ez a vers is van, tíz év után az első.

A kötet egyik legfontosabb versében azt írja, hogy „ezek késői versek”, (these are late poems), amely nem meglepő a nyolcvanas évei közepén járó költőtől. És igen, a versek témái érintik az elmúlást, a halált, a betegséget, amelyeket sajnos egyre nagyobb intenzitással kell mindannyiunknak átélnünk, ahogy előre halad az életünk. A vers, amelyet olvashattak, szintén ezen a területen van, hiszen alapvetően a demenciát dolgozza fel, amelyben Atwood szeretett férje szenvedett és elhunyt. Mégis az egész kötet és talán ez a vers is abban újszerű, hogy megtagad minden nosztalgiát. A deméntálódott macskának is ez a legfőbb ismertetőjele, nem igazán tudjuk meg, milyen volt a demencia előtt, nem értesülünk arról a személyiségről, amelyet elvesztett. A vers vége pedig minden pátoszt és feloldozást eltagad, a szikár tehertételt és a nyomást jeleníti meg.

Bár a kötetről a kritika inkább a csalódás hangján szólalt meg, a minimalizmus és erős vonalvezetés, ami jellemzi, azt mutatja meg inkább, hogy egy fiatalágorientált korban is képes egy idős ember kifejezetten éles műalkotásra, és hiába nem kapta meg az elismerést, az életművének egy fontos, remélhetőleg nem utolsó darabja.

A műfordításban a következő döntéseket kellett meghozni: magázódást választottam, a melléknevek és leírásoknál a pontosságra törekedtem és nem a magyar nyelvi komfortosságra, és a végén a létező ritmus struktúráját tartottam.

Kevés szó esik a kortárs költészetünkben a demenciáról, pedig szinte mindenkit érint. Meg kell adni ezt a feldolgozási mechanizmust is, hiszen az életnek egy elkerülhetetlen, de tragikus része, a költészet pedig az ilyenekre jött létre.

MARGARET ATWOOD

Szellemmacska

A macskák is szenvednek demenciában. Tudta ezt?
Ez volt a miénkkal is. Nem a feketével, az elég okos volt,
hogy neurotikus legyen és elkerülje az állatorvost.
A másik volt az, a szűcs kis pelyhes defektes.

A járdán vonaglott általában,
a járókelők kedvéért, bajuszával simítva
a nadrágjukat, de akkor már nem, amikor
elvesztette azt, ami valaha talán az elméje lehetett. Portyázott
az éjjeli konyhában, falatozott
egy paradicsomból itt, egy érett barackból ott,
süteményből, egy körtéből, ami megkopott.

Ezt kéne nekem ennem?

Úgy látszik, nem. De mit? De hol?

Aztán jött föl a lépcsőn, moly lábakkal,
bagolyszeműen, siránkozva,
mint egy kicsi, szőrös gőzmozdony: *Árvú-Árvú!*
Olyan agyatlanul és eltörölve. *Ó, ki?*

Az előtte bezárt
hálószoba ajtót karmolta. *Engedj be, zárj magamra,
mondd el ki voltam.*

Nem jó. Nincs dorombolás. Nincs megelégedés. Ki
az ebédlőszoba sötét barlangjába,
aztán be, aztán ki, kétségbeesetten.

És aztán amikor én lépek erre az útra, bundát növesztek és üvöltetni kezdek
karmolom a rádióhullámait:
ne számítson mit állítok ki vagyok
vagy mennyire szeretlek,
fordítsd rám a kulcsot, reteszeld be az ablakot.